

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПРАВ ЛЮДИНИ

УДК 342.727
DOI <https://doi.org/10.32841/ILA.2022.27.01>

ОЗЕРНЮК Г. В.,
доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національного університету «Одеська політехніка»

ЧЕБАН Е. О.,
здобувач 3 курсу спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні кому-
нікації та регіональні студії»
Національного університету «Одеська політехніка»

САМОЛЮК К. О.,
здобувач 4 курсу спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні кому-
нікації та регіональні студії»
Національного університету «Одеська політехніка»

ПРАВО НА СВОБОДУ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ ТА СВОБОДУ СЛОВА МЕДІА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. У статті проведено аналіз правового регулювання права на свободу вираження поглядів та свободу слова медіа за законодавством Європейського Союзу. Підкреслюється, що беручи до уваги динамічний розвиток законодавства із захисту права на свободу вираження поглядів та свободу слова, на національному, регіональному та міжнародному рівнях, особливо в період застосування карантинних заходів та ведення військових дій, вивчення досвіду зарубіжних країн, особливо ЄС, здобуває актуальності та потребує проведення додаткових досліджень.

На основі вивчення статистичних даних всесвітнього індексу свободи преси країн ЄС, зроблений висновок про необхідність вдосконалення поточного законодавства та розуміння важливості вироблення більш досконалого механізму забезпечення свободи вираження поглядів та свободи слова в країнах ЄС.

Зазначається, що право на свободу вираження поглядів не існує ізольовано. Свобода вираження поглядів нерозривно пов'язана з правом на мирні зібрання та об'єднання, свободою думки, совісті та релігії, правом на недоторканність приватного життя, а також іншими правами.

Приділяється увага системі міжнародних нормативно-правових актів з гарантування свободи слова та свободи поглядів, системі нормативно-правових актів Європейського Союзу та співвідношенню міжнародного, регіонального та національного законодавства. В Європейському

Союзу існує досить розгалужена система правових та політичних інструментів для забезпечення свободи слова, яка функціонує на різних рівнях – глобальному (міжнародно-правовому), регіональному (рівні ЄС) та національному (на рівні національного законодавства кожної країни).

Обстоюється точка зору, щодо необхідності вдосконалення поточного законодавства та розуміння важливості вироблення більш досконалого механізму забезпечення свободи вираження поглядів та свободи слова в країнах ЄС.

Ключові слова: свобода слова, свобода поглядів, законодавство країн ЄС.

Постановка проблеми. У європейському та міжнародному праві вважається, що роль держави полягає у створенні сприятливого середовища для свободи вираження поглядів, плюралізму та різноманітності, які не можуть бути обмеженими органами публічної влади. Тому, свобода вираження поглядів та свобода слова розглядаються як головний засіб запобігання та захисту суспільства від перевищення влади та зловживань.

Однак, спостерігається неоднозначне сприйняття проблем, пов'язаних зі свободою слова та свободою вираження поглядів. З одного боку, вказане право притаманне суспільству із розвинутою демократією, з іншого – свобода слова, як інформаційний прояв, є загрозою посилення конфліктів та суспільної рівноваги.

Правове регулювання діяльності медіа в контексті свободи слова та вираження поглядів, пошук балансу в наданні об'єктивної правдивої інформації та збереженні суспільного балансу, посідає особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню правового регулювання свободи слова, свободи вираження поглядів присвячено чимало праць вітчизняних авторів: як А. Колодій, А. Строган, С. Шевчук, В. Яворський, Л. Ярмол, та інших. Не залишилися вони поза увагою і зарубіжних дослідників – Дж. Донеллі, А. Ксантакі, Р. Клейтон, А. Рентелн, Г. Томлінсон, М. Фрімен, а Дж. Кьюран, Л. Леві, Д. Макквейл, Дж. Мерріл, В. Пікард та інших.

Метою статті є аналіз актуальних теоретичних та практичних проблем право на свободу вираження поглядів та свободу слова медіа за законодавством Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Свобода вираження поглядів є важливою для формування та функціонування демократії, оскільки вона уможливорює участь громадян у політичному житті та забезпечує їх обізнаність та інформованість щодо питань, що становлять суспільний інтерес. Особливу вагу у цьому відношенні мають преса та медіа, які служать форумом для обговорення та головним засобом інформування громадськості.

Втручання уряду в питання вираження різних думок та особливо діяльність медіа являє собою загрозу для демократії, оскільки таким чином руйнується одна з її центральних засад, а саме – чесне змагання ідей та поглядів, існування опозиції та тих, хто критично ставиться до уряду та контролює особливості його діяльності.

Слід підкреслити, що право на свободу вираження поглядів не існує ізольовано. Свобода вираження поглядів нерозривно пов'язана з правом на мирні зібрання та об'єднання, свободою думки, совісті та релігії, правом

на недоторканність приватного життя, а також іншими правами. Загалом, свобода вираження думок залежить від того, наскільки ефективною є демократична система та дотримання верховенства права.

Свобода слова є складовою частиною свободи вираження поглядів, і охоплює як індивідуальний вимір (право індивіда виражати свої думки), груповий рівень (право на вираження поглядів соціальних груп), так і інституційний (свобода преси).

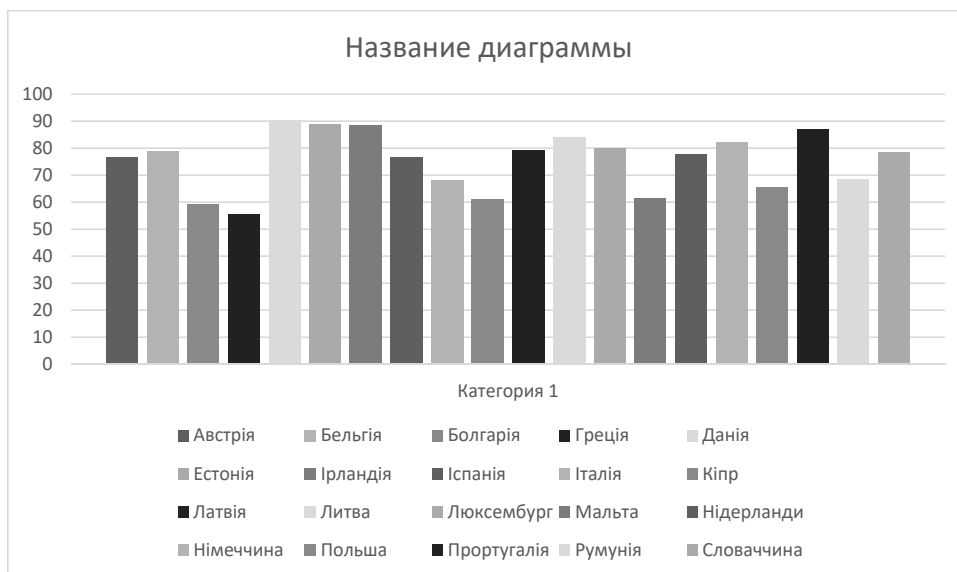
Проте в останнє десятиліття дедалі більше країн демонструють відхід від демократичних практик та падіння показників свободи слова та доброчесності медіа. Ці падіння спостерігаються в усіх діапазонах демократичних показників, причому Європа є регіоном з найбільшою кількістю країн, які зазнають спаду [1].

Всесвітній індекс свободи преси країн ЄС за 2022 р. демонструє, що в більшості країн спостерігається проблемний та задовільний стан свободи преси (Мал. 1.).

Вказане свідчить про необхідність вдосконалення поточного законодавства та розуміння важливості вироблення більш досконалого механізму забезпечення свободи вираження поглядів та свободи слова в країнах ЄС.

Право на свободу вираження поглядів та свободу слова визнається в усіх основних міжнародних і регіональних нормативно-правових актах про права людини, а також закріплено у внутрішньодержавному законодавстві країн світу. Ці документи становлять основу їх правового забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівнях.

Першочергово на країни ЄС безумовно розповсюджуються міжнародні нормативно-правові документи, прийняті на рівні ООН. Під час

Мал. 1. Всесвітній індекс свободи преси країн ЄС за 2022 р. [2]

свого першого скликання Генеральна Асамблея ООН проголосила, що «Свобода інформації є основоположним правом людини і ... критерієм усіх видів свободи, захисту яких присвятила себе Організація Об'єднаних Націй» [3]. Загальна декларація прав людини ООН, згодом прийнята у 1948 р. Генеральною Асамблеєю ООН, захищає свободу вираження поглядів у статті 19, яка зазначає, що «кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів [4].

В структурі ООН існує кілька спеціальних інституцій, які спрямовані на просування та дотримання прав людини (включаючи свободу вираження поглядів), як-от Рада ООН з прав людини та Управління Верховного комісара з прав людини, який координує правозахисну діяльність в системі ООН.

Крім того, Генеральна Асамблея ООН ухвалила численні резолюції щодо свободи слова. З 1993 р. в системі ООН працює спеціальний доповідач із питань сприяння та захисту права на свободу переконань і їх вираження. Спеціальний доповідач проводить дослідження в країнах, а також щорічні та тематичні звіти.

Наріжним камінням захисту свободи вираження поглядів у Європі є стаття 10 Європейської конвенції з прав людини 1950 р., яка мала на меті не тільки створити міжнародно-правову базу для захисту прав та свобод людини, але й захистити позицію ЗМІ, зокрема через закріплення у Ст.10 права на свободу вираження поглядів. Попри те, що вказана Конвенція була прийнята більш ніж 70 років тому, і за цей час сфера медіа зазнала радикальних змін та трансформацій, цей міжнародний договір залишається чинним та актуальним, на нього спирається Європейський Суд з прав людини при розгляді справ, пов'язаних із діяльністю сучасних медіа. В одному зі своїх рішень він зазначив, що Конвенція є «живим інструментом, який необхідно тлумачити у світлі сучасних умов» [5], визначивши, таким чином, особливості застосування норм Конвенції у сучасних умовах та задавши траєкторію для подальшого звернення до цього міжнародно-правового акту.

Згідно зі Ст. 10 Конвенції, свобода вираження поглядів є головним фундаментом демократичного суспільства, охоплюючи три елементи: право дотримуватися власної думки, отримувати інформацію та передавати інформацію. За певних обставин Конвенція передбачає можливість для держав здійснювати ліцензування.

Враховуючи необхідність єдиного підходу європейських країн до захисту прав людини, зазначені свободи гарантуються «незалежно від кордонів», що в сучасних умовах є доречним з огляду на дедалі глибшу цифровізацію комунікаційної сфери та стирання кордонів в інформаційному просторі.

Пункт 2 Статті 10 Конвенції цілком в дусі європейської традиції забезпечення свободи слова та вираження поглядів містить пункти щодо обмеження цих свобод.

У рішенні Європейського Суду з прав людини у справі Гендісайд проти Сполученого Королівства міститься вказівка на те, яким чином ці обмеження можуть бути виправданими: по-перше, таке обмеження повинно бути передбачене законом; по-друге, обмеження повинно мати законну мету; по-третє, обмеження має бути «необхідним у демократичному суспільстві» таким чином, щоб воно відповідало нагальній суспільній потребі [6].

До міжнародно-правових актів, що регулюють питання свободи слова та свободи вираження думки, що мають не обов'язковий, а радше декларативний характер, однак відіграють важливу роль у встановленні духу та стандартів для захисту цих свобод, першочергово необхідно віднести Кемденські принципи зі свободи вираження поглядів та рівності.

Вони були підготовлені у 2008–2009 рр. в результаті обговорень за участю групи високопоставлених офіційних осіб ООН, громадських активістів та експертів у галузі міжнародного права щодо свободи слова та питань рівності. Принципи представляють собою прогресивне тлумачення міжнародного права та стандартів, загальноприйнятої практики держав, а також загальних принципів права, визнаних націями. Вони ґрунтуються на розумінні того, що свобода вираження поглядів і рівність є основоположними правами, реалізація яких є важливою для реалізації та захисту всіх прав людини. Вони також взаємно підтримують і зміцнюють права людини.

В плані допустимих обмежень свободи слова та свободи вираження поглядів Кемденські принципи фіксують такі пункти:

Принцип 2 передбачає, що обмеження допустимі тоді, коли національні конституції чітко прописують їх, тобто вони мають бути передбачені законом; їх визначення повинно бути достатньо вузьким; вони мають бути необхідними у демократичному суспільстві для захисту законних інтересів.

Принципом 5 передбачено, що будь-яке регулювання діяльності медіа повинно здійснюватися органами, які є незалежними від уряду, підзвітні перед громадськістю і прозорі у своїй роботі.

Принцип 11 вказує на те, що країни не повинні практикувати обмеження на свободу вираження поглядів, які не відповідають стандартам Європейської Конвенції по правам людини [7].

На Кемденські принципи спирається Рабатський план дій щодо заборони пропаганди національної, расової чи релігійної ненависті, яка є підбурюванням до дискримінації, ворожнечі чи насильства. Він надає розгорнуту точку зору міжнародних експертів щодо речей, які має заборонити держава, не порушуючи при цьому свободу слова.

Підтверджуючи, що свобода вираження поглядів може бути обмежена у визнаних міжнародним правом та практикою ЄСПЛ (повага до

прав інших, дотримання громадського порядку, міркування національної безпеки) випадках, Рабатський план дій додає ще один пункт – висловлювання, що зводяться до спонукання до дискримінації, ворожнечі або насильства, тобто фактично йдеться про мову ворожнечі [8].

В ЄС створена та постійно розвивається нормативно-правова база щодо регулювання аудіовізуальної сфери, яка охоплює в тому числі і діяльність ЗМІ та забезпечення свободи слова. До головних законодавчих інструментів в ЄС в цій сфері відноситься низка документів різних рівнів, що так чи інакше регулюють діяльність ринку медіа, захищають права журналістів, запобігають їх переслідуванню у країнах-членах ЄС, забезпечують реалізацію права на свободу слова та захисту прав громадян ЄС в Інтернет-просторі.

Важливим документом виступає Директива ЄС про аудіовізуальні медіа-послуги 2010/13/ЄС від 10 березня 2010 р. [9], яка встановлює принципи безпечного, плюралістичного та відкритого аудіовізуального медіа-ландшафту в Європі. Вона має на меті координацію національного законодавства країн-членів ЄС щодо всіх аудіовізуальних медіа – як традиційних телевізійних трансляцій, так і послуг на замовлення.

Останній перегляд Директиви у 2018 р. посилив правові гарантії в кількох сферах, дотичних до питання медіа-плюралізму – модерація онлайн-контенту, незалежність медіа-регуляторів, прозорість медіа-власності та медіаграмотність. Останні ініціативи спрямовані на сприяння створенню єдиного цифрового ринку в ЄС, а саме: оновлення нормативно-правової бази, яка б давала змогу збалансувати цифрові та традиційні медіа, містила інструменти для регулювання діяльності традиційних медіа, провайдерів стрімінгових сервісів та платформ для обміну відео тощо.

Оновлена Директива ЄС про аудіовізуальні медіа-послуги запровадила багато нових елементів, як-от:

- посилений принцип врахування особливостей країни, до якої належать мовники, та деталізація того, які правила країни-члена можуть застосовуватися, узгоджені умови, за яких телевізійних мовників і постачальників послуг на замовлення можуть відступати від викладених норм та правил, особливо у разі проблем громадської безпеки та серйозних ризиків для здоров'я населення;

- поширення певних аудіовізуальних правил на платформи обміну відео та соціальні медіа-сервіси;

- удосконалення механізмів захисту неповнолітніх від шкідливого контенту в онлайн-просторі, захисту усіх користувачів від закликів до насильства чи ненависті та публічних провокацій до вчинення терористичних злочинів;

- збільшення зобов'язань щодо просування європейських творів для послуг на замовлення;

- більша гнучкість у телевізійній рекламі, що дозволяє мовникам вільніше вибирати, коли показувати рекламу протягом дня. Загальний ліміт

встановлений на рівні 20% часу мовлення з 6:00 до 18:00 з такою ж часткою, що допускається в прайм-тайм (з 18:00 до півночі);

– посилені положення щодо захисту дітей від невідповідної аудіовізуальної комерційної комунікації. Платформи обміну відео також мають дотримуватися певних зобов'язань щодо комерційних комунікацій.

– незалежність аудіовізуальних регуляторів [10].

Важливою частиною роботи Європейської Комісії щодо підтримки свободи медіа та плюралізму в ЄС є розробка Рекомендації щодо захисту, безпеки та розширення можливостей журналістів. Прийнята у вересні 2021 р. Рекомендація спрямована на забезпечення безпечніших умов праці для всіх професіоналів у сфері, запобігання їх залякуванням, як онлайн, так і офлайн. Рекомендація визначає конкретні дії для держав-членів, приділяючи особливу увагу жінкам-журналісткам [11].

У квітні 2022 р. Комісія опублікувала Пропозицію щодо Директиви щодо стратегічних позовів проти участі громадськості (SLAPP). Ці справи є особливою формою переслідування, яка використовується в основному проти журналістів і правозахисників, щоб запобігти або покарати за висловлювання з питань, що становлять суспільний інтерес. Запропонована Директива надає судам і об'єктам SLAPP інструменти для боротьби з явно необґрунтованими судовими розглядами. Запропоновані гарантії застосовуватимуться у цивільних справах з транскордонними наслідками [12].

Свободі слова та плюралізму ЗМІ присвячений ключовий розділ «Механізму верховенства права», який забезпечує процес щорічного діалогу між Комісією, Радою та Європейським парламентом разом із державами-членами, а також національними парламентами, громадянським суспільством та іншими зацікавленими сторонами щодо верховенства права. В цьому розділі розглядаються регуляторні органи та органи медіа, прозорість медіавласності та можливість втручання держави, а також норми та заходи для захисту журналістів.

Перший Звіт про верховенство права був опублікований 30 вересня 2020 р. Одним із критеріїв для оцінки верховенства права в цьому звіті визначено і плюралізм медіа. Згідно з цим звітом, усі держави-члени мають законодавчу базу для захисту свободи та плюралізму ЗМІ, а громадяни ЄС загалом користуються високими стандартами свободи та плюралізму ЗМІ [13].

Наступними кроками Звіт про верховенство права визначив вжиття конкретних заходів для запобігання розгортання шкідливих тенденцій у сфері медіа. Так, Європейська Комісія прийняла План дій у сфері медіа та аудіовізуальних засобів для підтримки відновлення та трансформації медіа та аудіовізуального сектору. Він передбачає 10 ключових кроків, спрямованих на розширення доступу медіа до фінансування, сприяння їх здатності трансформуватися, залучати інвестиції та здійснити подвійний – цифровий і зелений – перехід, забезпечуючи при цьому майбутню стійкість сектору та розширення можливостей європейських громадян і компаній.

На підтримку свободи слова та плюралізму ЗМІ в ЄС та за його межами неодноразово виступав Європейський парламент. У 2021 р. парламент ухвалив резолюцію про посилення свободи ЗМІ та плюралізму в ЄС і закликав до нових правил захисту журналістів. Євродепутати визнали, що нове цифрове середовище загостило проблему поширення дезінформації [14].

В іншій доповіді, ухваленій у 2022 р., спеціальний комітет парламенту з іноземного втручання в ЄС закликав ЄС створити спільну стратегію протистояння іноземному втручання та кампаніям дезінформації та закликав до більшої підтримки незалежних ЗМІ, фактчекерів і дослідників [15].

Крім того, необхідно зауважити, що законодавча база кожної європейської країни у сфері забезпечення свободи слова є важливим інструментом, який дає загальне уявлення про політику тієї чи іншої країни щодо свободи слова.

Висновки. В Європейському Союзі існує досить розгалужена система правових та політичних інструментів для забезпечення свободи слова, яка функціонує на різних рівнях – глобальному (міжнародно-правовому), регіональному (рівні ЄС) та національному (на рівні національного законодавства кожної країни). Ця система є досить ефективною, оскільки уможливорює реалізацію свободи слова на практиці на високому рівні, однак у ній існують певні прогалини, пов'язані з потребою більш гнучких механізмів регулювання цієї сфери.

У підсумку можна констатувати, що поняття свободи слова є досить давнім поняттям європейської правової культури, яке, втім, залишається не повністю дослідженим у зв'язку з новими викликами, які ставить перед наукою розвиток інформаційних технологій. Свобода слова є складовою частиною свободи вираження поглядів, і охоплює як індивідуальний вимір (право індивіда виражати свої думки), груповий рівень (право на вираження поглядів соціальних груп), так і інституційний (свобода преси). Свобода слова у контексті діяльності медіа має важливе значення для становлення та розвитку демократичної системи відносин та управління у суспільстві, оскільки забезпечує ключові функції цієї системи, як-от контроль за діяльністю та забезпечення підзвітності уряду, реалізація громадян права на інформацію, забезпечення можливості для публічних обговорень тощо.

Література:

1. Press Freedom and the Global State of Democracy Indices The Global State of Democracy. The Global State of Democracy in Focus. May 2019. URL: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/press-freedom-and-global-state-democracy-indices.pdf> (дата звернення 04.03.2022).
2. Всемирный индекс свободы прессы. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/worldwide-press-freedom-index> (дата звернення 22.09.2022)
3. Резолюция ГА ООН A/RES/59 (I) 14 декабря 1946 года. Созыв международной Конференции по вопросу о свободе информации URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/035/16/PDF/NR003516.pdf?OpenElement> (дата звернення 29.09.2022).

4. Загальна декларація прав людини. 1948. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення 04.09.2022).
5. *Tyrer v United Kingdom* App No 5856/72 (ECtHR, 25th April 1978) para 31.
6. Hemel D. *Economic Perspectives on Free Speech*. Oxford Handbook of Freedom of Speech. 2021.
7. The Camden Principles on Freedom of Expression and Equality. Article 19: Global Campaign for Free Expression, 2009. URL: <https://www.article19.org/data/files/pdfs/standards/the-camden-principles-on-freedom-of-expression-and-equality.pdf> (дата звернення 20.09.2022).
8. Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the expert workshops on the prohibition of incitement to national, racial or religious hatred URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Rabat_draft_outcome.pdf (дата звернення 29.09.2022).
9. Директива Європейського парламенту та ради 2010/13/ЄС від 10 березня 2010 року Про узгодження певних положень, визначених законами, підзаконними актами та адміністративними положеннями у державах-учасницях стосовно надання аудіовізуальних медіапослуг (директива про аудіовізуальні медіапослуги). URL: https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/Dyrektyva_mediaposluchy_kodyf.pdf (дата звернення 29.09.2022).
10. Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) in view of changing market realities. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj> (дата звернення 24.09.2022).
11. Recommendation on ensuring the protection, safety and empowerment of journalists and other media professionals in the European Union. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/recommendation-protection-safety-and-empowerment-journalists> (дата звернення 24.09.2022).
12. Directive of the European Parliament and of the Council on protecting persons who engage in public participation from manifestly unfounded or abusive court proceedings (“Strategic lawsuits against public participation”). URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022PC0177> (дата звернення 12.09.2022) (дата звернення 24.04.2022).
13. Tackling COVID-19 disinformation. Getting the facts right. Joint communication to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:52020JC0008> (дата звернення 24.09.2022).
14. European Parliament resolution of 25 November 2020 on strengthening media freedom: the protection of journalists in Europe, hate speech, disinformation and the role of platforms. URL: (2020/2009(INI)) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0320_EN.html (дата звернення 24.09.2022).
15. Foreign disinformation: the EU needs to prepare and respond better. Press Release of the European Parliament URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220228IPR24221/foreign-disinformation-the-eu-needs-to-prepare-and-respond-better> (дата звернення 22.09.2022)

Ozernyuk H., Cheban E., Samoluk K. The right to freedom of expression of views and freedom of speech of the media according to the legislation of the European Union

Summary. The article analyzes the legal regulation of the right to freedom of expression and media freedom of speech under the European Union legislation. It is emphasized that, taking into account the dynamic development of legislation on the right to freedom of expression and freedom of speech protection, at the national, regional and international levels, especially during the period of quarantine measures application and the of military conflict conduct, the study of the experience of foreign countries, especially the EU, becomes relevant and requires additional research.

Based on the study of the worldwide press freedom index of the EU countries statistical data, a conclusion was drawn about the need to improve the current legislation and understand the importance of developing a more perfect mechanism for ensuring freedom of expression and freedom of speech in the EU countries.

It is noted that the right to freedom of expression does not exist in isolation. Freedom of expression is inextricably linked to the right to peaceful assembly and association, freedom of thought, conscience and religion, the right to privacy, and other rights.

Attention is paid to the system of international normative legal acts guaranteeing freedom of speech and freedom of opinion, the system of normative legal acts of the European Union and the correlation of international, regional and national legislation. In the European Union, there is a fairly extensive system of legal and political instruments for ensuring freedom of speech, which functions at different levels – global (international legal), regional (EU levels) and national (at the level of the national legislation of each country).

The point of view regarding the need to improve the current legislation and understanding the importance of developing a more perfect mechanism for ensuring freedom of expression and freedom of speech in the EU countries is argued.

Key words: freedom of speech, freedom of opinion, legislation of EU countries.